

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384
(у редакції наказу Міністерства освіти і науки України
від 05 червня 2013 року № 683)

Форма № Н - 3.04

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ГОРЬКОГО

"Затверджую"
Перший проректор ДонНМУ
проф.П.Г.Кондратенко
"__" _____ 2015 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НЕЙРОХІРУРГІЯ

(назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки _____ 1101 «Медицина» _____

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 7.110101 «Лікувальна справа», 7.110104 «Педіатрія», 7.110105 «Медико-профілактична справа» _____

(шифр і назва спеціальності)

факультет _____ медичний _____

(назва факультету, відділення)

кафедра _____ неврології, медичної генетики та нейрохірургії _____

(назва кафедри)

Нормативні дані:

Форма навчання	Курс	Кількість годин				
		кредитів	ВСЬОГО годин	аудиторних		СРС
				лекцій	практичних	
денна	5	1,5	45	5	25	15

Робочу програму складено на підставі типової програми, затвердженої Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України у 2008 р. _____

Робочу програму склали: зав. каф. доц. Селезньова С. В., доц. Козинський О. В., ас. Калач О. В., ас. Мельниченко О. С. _____

Програму обговорено на засіданні кафедри "28" серпня 2015 р.
Протокол № 1/15-16 _____

Завідувач кафедри доц. Селезньова С. В. _____
(вчене звання, ПІБ, підпис)

Програму ухвалено на засіданні циклової комісії "10" вересня 2015 р.
Протокол № 1 _____

Голова циклової методичної комісії проф. Г. Є. Самойленко _____
(вчене звання, ПІБ, підпис)

2015 – 2016 навчальний рік

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1,5	Галузь знань <u>1101 медицина</u> (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки <u>1101 медицина</u> (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність: <u>7.110101 «Лікувальна справа»</u> <u>7.110104 «Педіатрія»</u> <u>7.110105 «Медико-профілактична справа»</u>	Рік підготовки	
Змістових модулів – 1		5-й	
Індивідуальне завдання історія хвороби (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 45		9-10-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 30 самостійної роботи студента – 15	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>спеціаліст</u>	5 годин.	
		Практичні, семінарські	
		25 годин	
		Лабораторні	
		годин	
		Самостійна робота	
		15 годин	
		Індивідуальні завдання:	
		історія хвороби	
Вид контролю:			
Поточний та підсумковий модульний контроль			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: аудиторних – 66,7%, самостійної роботи студента – 33,3%

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: отримання знань та практичних навичок щодо виявлення основних неврологічних синдромів і визначення топічного ураження нервової системи; вміння поставити попередній діагноз, визначити тактику ведення хворого і надати невідкладну допомогу.

Завдання:

1. Визначити основні симптоми і синдроми уражень нервової системи.
2. Інтерпретувати дані функціональної анатомії та клінічної фізіології нервової системи.
3. Визначити етіологічні фактори та патогенетичні механізми розвитку основних неврологічних захворювань.
4. Ставити попередній діагноз основних нейрохірургічних захворювань. Аналізувати основні показники лабораторно-інструментальних методів дослідження.
5. Планувати практику ведення хворого з нейрохірургічною патологією.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

1. Основні та допоміжні методи дослідження і послідовність їх застосування в діагностиці черепно-мозкової травми
2. Класифікація черепно-мозкової травми
3. Клініка, діагностика, лікування черепно-мозкової травми
4. Гіпертензійний синдром, основні патогенетичні механізми його формування
5. Симптоми при пухлинах головного мозку
6. Допоміжні методи діагностики пухлин головного мозку в нейрохірургічних клініках
7. Показання і протипоказання до хірургічного лікування хворих з пухлинами головного мозку
8. Пухлини спинного мозку. Класифікація
9. Клініка екстремедулярних та інтрамедулярних пухлин.
10. Нейрохірургічне лікування хворих з пухлинами спинного мозку
11. Остеохондроз. Класифікація, клініка.
12. Основні методи нейрохірургічного лікування хворих з патологією міжхребтових дисків
13. Види патології магістральних судин шиї, головного мозку. Класифікація, клініка
14. Нейрохірургічне лікування судинних захворювань головного мозку
15. Нейрохірургічне лікування ішемічних інсультів
16. Нейрохірургічне лікування геморагічних інсультів
17. Гідроцефалія. Класифікація, клініка, нейрохірургічне лікування

вміти:

1. Визначати етіологічні і патогенетичні фактори найбільш поширених нейрохірургічних захворювань
2. Визначати тактику ведення нейрохірургічних хворих та аналізувати дані допоміжних обстежень
3. Представляти типову клінічну картину та ставити попередній діагноз основних нейрохірургічних захворювань.
4. Аналізувати основні показники лабораторно-інструментальних методів дослідження нейрохірургічних хворих.
5. Ставити діагноз та надавати екстрену медичну допомогу нейрохірургічним хворим при невідкладних станах.
6. Демонструвати володіння методами відновного лікування нейрохірургічних хворих.

2. Структура навчальної дисципліни

Модулі, змістові модулі, теми	Кількість годин (кредитів)				Рік навчання
	всього годин/кредитів	лекцій	практичні	СРС	
1	2	3	4	5	6
Модуль 1: «Нейрохірургія»	45/1,5	5	25	15	5
Цілі модуля:					
Змістовий модуль 1. «Нейрохірургія»					
Тема 1. “Черепно-мозкова травма. Поранення (пошкодження) черепа, головного мозку, хребта і спинного мозку”	11	2	6	3	
Тема 2. “Пухлини головного мозку. Гідроцефалія”	10	1	6	3	
Тема 3. “Судинні захворювання головного та спинного мозку”	10	1	6	3	
Тема 4. “Пухлини хребта та спинного мозку. Остеохондроз”	9	1	5	3	
Тема 5. Диференційна діагностика нейрохірургічних захворювань. Робота над історією хвороби. Підсумковий тестовий контроль.	5		2	3	
Разом за змістовим модулем 1	45/1,5	5	25	15	5
Разом за модулем 1	45/1,5	5	25	15	5

3. Тематичний план лекцій

Модуль 1. «Нейрохірургія»

Змістовний модуль 1. «Нейрохірургія»

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Черепно-мозкова травма. Поранення (пошкодження) черепа, головного мозку, хребта і спинного мозку.	2
2	Пухлини головного мозку. Гідроцефалія.	1
3	Судинні захворювання головного та спинного мозку.	1
4	Пухлини хребта та спинного мозку. Остеохондроз.	1
	Всього	5

4. Тематичний план практичних занять

Модуль 1. «Нейрохірургія»

Змістовний модуль 1. «Нейрохірургія»

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Черепно-мозкова травма. Поранення (пошкодження) черепа, головного мозку, хребта і спинного мозку.	6
2	Пухлини головного мозку. Гідроцефалія.	6
3	Судинні захворювання головного та спинного мозку.	6
4	Пухлини хребта та спинного мозку. Остеохондроз.	5
5	Диференційна діагностика нейрохірургічних захворювань. Підсумковий тестовий контроль.	2
	Всього	25

5. Тематичний план самостійної роботи студентів

Модуль 1. «Нейрохірургія»

Змістовний модуль 1. «Нейрохірургія»

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Черепно-мозкова травма. Поранення (пошкодження) черепа, головного мозку, хребта і спинного мозку.	3
2	Пухлини головного мозку. Гідроцефалія.	3
3	Судинні захворювання головного та спинного мозку.	3
4	Пухлини хребта та спинного мозку. Остеохондроз.	3
5	Робота над історією хвороби. Підсумковий тестовий контроль.	3
	Всього	15

6. Індивідуальні завдання

1. Робота над історією хвороби.

7. Методи навчання

1. Лекції.
2. Практичні заняття.
3. Самостійна аудиторна та позааудиторна робота.

8. Методи контролю

Об'єктом оцінювання навчальних досягнень студентів на кафедрі нейрохірургії є знання, уміння та навички. У зв'язку з чим на кафедрі для діагностики рівня студентів застосовуються наступні засоби: на поточних практичних заняттях, та на заняттях контролю змістового модулю - комп'ютерні тестові завдання, на заняттях підсумкового модульного контролю – тестові завдання на паперових носіях. В усіх випадках використовуються тести типа А, тести з конструктивною побутовою відповіді, ситуаційні задачі, тощо.

9. Перелік питань до підсумкового модульного контролю

Модуль 1.

1. Значення допоміжних методів дослідження в діагностиці і виробленні патогенетично обгрунтованого лікування захворювань центральної нервової системи.
2. Краніографія. Вогнещеві і гіпертензійні ознаки органічних захворювань головного мозку.
3. Церебральна ангіографія. Показання, протипоказання, техніка виконання.
4. Ехоенцефалографія та її значення в діагностиці органічних захворювань головного мозку.
5. Лікворологічні і ліквородинамічні дослідження в діагностиці захворювань центральної нервової системи.
6. Рентгенографія хребта і роль цього метода дослідження в діагностиці захворювань спинного мозку і хребта.
7. Класифікація черепно-мозкової травми.
8. Закрита черепно-мозкова травма. Класифікація. Види травматичних ушкоджень черепа і головного мозку.
9. Надання медичної допомоги хворому з закритою черепно-мозковою травмою на дошпитальному етапі.
10. Струс головного мозку. Патоморфологія. Клініка, діагностика, лікування.
11. Забій головного мозку. Патоморфологія. Клініка, діагностика, лікування.
12. Стиснення головного мозку. Клініка, діагностика.
13. Епідуральні гематоми. Клініка, діагностика, лікування.

14. Субдуральні гематоми. Клініка, діагностика, лікування.
15. Методи хірургічного лікування хворих з гострими, підгострими і хронічними субдуральними гематомами.
16. Субдуральні гідроми. Клініка, діагностика, лікування.
17. Внутрішньомозкові гематоми. Клініка, діагностика, лікування.
18. Внутрішньошлункові гематоми. Клініка, діагностика, лікування.
19. Переломи кісток черепа при закритій черепно-мозковій травмі.
20. Показання до операції при переломах кісток черепа.
21. Допоміжні методи дослідження і послідовність їх застосування в діагностиці черепно-мозкової травми.
22. Відкрита черепно-мозкова травма. класифікація, діагностика.
23. Особливості надання першої медичної допомоги хворим з відкритою черепно-мозковою травмою на місці пригод.
24. Послідовність застосування допоміжних методів діагностики при відкритій черепно-мозковій травмі.
25. Первинна хірургічна обробка її терміни при відкритій черепно-мозковій травмі
26. Комбінована і поєднана відкрита черепно-мозкова травма і особливості надання медичної допомоги.
27. Родова черепно-мозкова травма. показання до нейрохірургічного лікування. Частота, клініка.
28. Ранні і пізні ускладнення при відкритій черепно-мозковій травмі і боротьба з ними, показання до хірургічного лікування.
29. Посттравматична епілепсія і методи виведення хворого з епістатуса.
30. Пухлини головного мозку. Класифікація.
31. Гіпертензійний синдром, основні патогенетичні механізми його формування.
32. Вогнешеві симптоми при пухлинах головного мозку.
33. Допоміжні методи діагностики пухлин головного мозку в нейрохірургічних клініках.
34. Показання і протипоказання до хірургічного лікування хворих з пухлинами головного мозку.
35. Комбіноване лікування хворих з пухлинами головного мозку.
36. Пухлини спинного мозку. Класифікація.
37. Клініка екстремедулярних пухлин.
38. Клініка інтрамедулярних пухлин.
39. Допоміжні методи діагностики пухлин спинного мозку.
40. Роль ліквородинамічних і лікворологічних досліджень в діагностиці пухлин спинного мозку.
41. Нейрохірургічне лікування хворих з пухлинами спинного мозку.
42. Комбіноване лікування хворих з пухлинами спинного мозку. Відновлювальне лікування.
43. Остеохондроз. Класифікація.
44. Клініка остеохондрозу шийного відділу хребта.
45. Клініка остеохондрозу попереково-крижового відділу хребта.
46. Диференційований підхід до консервативного і нейрохірургічного лікування патології міжхребцевих дисків.
47. Основні методи нейрохірургічного лікування хворих з патологією міжхребцевих дисків.
48. Травматичні ушкодження хребта і спинного мозку. Класифікація.
49. Перша допомога і транспортування хворих з травматичними ушкодженнями хребта і спинного мозку.
50. Нейрохірургічні операції при закритих ушкодженнях хребта і спинного мозку.
51. Відкриті ушкодження хребта і спинного мозку, їх хірургічне лікування.
52. Ранні і пізні ускладнення при травмах хребта і спинного мозку та їх профілактика.
53. Травматичні ушкодження периферичних нервів. Класифікація.
54. Особливості первинної хірургічної обробки ран кінцівок з ушкодженням периферичних нервів.

55. Нейрохірургічне лікування травматичних ушкоджень периферичних нервів.
56. Больові синдроми (каузалгії, ампутаційні болі, фантомні болі). Клініка, лікування.
57. Невралгії трійчастого нерва. Нейрохірургічне лікування.
58. Стереотаксичний метод в нейрохірургії, показання до його застосування.
59. Види патології магістральної судин ший, головного мозку. Класифікація, клініка.
60. Нейрохірургічне лікування судинних захворювань головного мозку.
61. Нейрохірургічне лікування ішемічних інсультів.
62. Нейрохірургічне лікування геморагічних інсультів.
63. Потворності розвитку головного і спинного мозку. Класифікація, клініка, нейрохірургічне лікування.
64. Гідроцефалія. Класифікація, клініка, нейрохірургічне лікування.
65. Абсцеси головного мозку. Класифікація, клініка, нейрохірургічне лікування.

10. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки для студентів 5 курсу медичних факультетів із самостійної підготовки до практичних занять з модулю «Нейрохірургія» //Донецьк 2009, 40 с, УДК 616.831-005.1 – 085// ББК 56.127.703
2. Методичні вказівки для проведення практичних занять викладачами кафедри з дисципліни «Нейрохірургія» //Донецьк 2009, 41 с, УДК 616.831-005.1 – 085// ББК 56.127.703

11. Рекомендована література

Базова

1. Сіпітій В.І. Нейрохірургія. Підручник для вищих медичних навчальних закладів. – Харків ТОВ «Кроссруд», 2011. – 740 с.
2. Мументалер М. Неврология / Марко Мументалер, Хейнрих Маттле; Пер. с нем.; Под ред. О.С. Левина. – М.: МЕДпресс-информ, 2011. – 920 с.
3. Горбач И. Н. Критерии диагностики в неврологии // Нозоматика. – М.: Высш. шк., 1997.
4. Ковальчук Л. Я., Поліщук В. М., Цимбалюк В. І. та ін. Атлас хірургічних операцій та маніпуляцій. – Тернопіль: Мед. акад. 1997.
5. Олешкевич Ф. В., Олешкевич А. Ф. Нейрохирургия: Операции на головном мозге. – М.: Высш. шк., 1993.
6. Коновалов А. Н., Лихтерман Л. Б., Потапов А. А. Нейротравматология. Справочник. – М.: ИПУ «Вазар-Ферро», 1994.

Допоміжна

1. Пастер С. Основы нейрохирургии. Пособие для врачей и студентов медицинских вузов. Перевод с венгерского. – Будапешт: Из-во АН Венгрии, 1985.
2. Лебедев А. В., Бывковников Л. Д. Руководство по неотложной нейрохирургии. – М.: Медицина, 1987.
3. Бротман М. К., Ромоданов С. А. Ранние проявления нейрохирургических заболеваний. – К.: Здоровье, 1984.
4. Коновалов А. Н. Хирургическое лечение аневризм головного мозга. – М.: Медицина, 1975.
5. Кандель Э. И. Основы стереотаксической и функциональной нейрохирургии. – М.: Медицина, 1981.
6. Угрюмов В. И. Хирургия центральной нервной системы. – Л.: Медицина, 1969. – Ч 1.
7. Красовский Е. Б. Уродства центральной нервной системы. – М., 1964.
8. Ромоданов А. П., Мосийчук Н. М., Холопченко Д. И. Атлас топической диагностики заболеваний нервной системы. – К.: Высш. шк., 1987.
9. Ромоданов А. П., Зозуля Ю. А. и соавт. Оперативные вмешательства при заболеваниях головного мозга. – К.: Здоровье, 1986.

12. Інформаційні ресурси

1. Накази Міністерства охорони здоров'я України, стандарти і протоколи діагностики та лікування захворювань внутрішніх органів.
2. Рекомендована література.
3. Методичні рекомендації для студентів та викладачів.
4. Алгоритми надання допомоги при невідкладних станах.
6. www.medinfo.dp.ua/_stat/s037 - «Оказание неотложной помощи в экстремальных ситуациях»
7. www.critical.ru/mk - «Медицина катастроф»